

щодо реального розвитку держави в напрямку реалізації і захисту прав громадян України у всіх сферах суспільного та державного життя.

---

1. Осятинський В. Твоя Конституція. – Варшава. – Програмна ініціатива «Права людини і правосуддя» Міжнародного фонду «Відродження». – 2014. – 123 с.

2. Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування)» № 4178а від 26.06.2014 р. та № 1655-VII від 02.09.2014 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник. / за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 554 с.

4. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

5. Указ Президента України № 119 від 3 березня 2015 року «Про Конституційну Комісію»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ

Мартинюк Р. С.

*кандидат політичних наук, доцент кафедри
державно-правових дисциплін*

*Інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»*

Як за змістом первинної, так і чинної редакцій Конституції України простежується переважно логіка організації влади, яка відповідає концепції змішаної республіки. Для України вибір на користь змішаної республіканської форми правління в певному сенсі є безальтернативним: традиційна неспроможність Верховної Ради України контролювати й обмежувати дії «сильного» Президента робить надто небезпечним розрахунок на ефективність президентської форми правління, а відсутність чисельного середнього класу і крупних центристських партій залишають даремними сподівання на мінімальну життєздатність класичної парламентарної республіки. Разом із тим, організацію влади, інституціоналізовану як первинною редакцією Основного Закону, так і

його чинною редакцією, важко назвати вдалою. Надмірна президенціалізація форми правління в період чинності первинної редакції Конституції України спричинила явище суперпрезидентства, а вкрай аморфна й нежиттєздатна конструкція влади, запроваджена змінами й доповненнями до Конституції України у 2004 р., уже стала джерелом системного процесу політичного протистояння і, як наслідок, поступової руйнації держави. Відтак, отриманий негативний досвід організації влади не може бути повторений у подальшому конституційному реформуванні. Вбачається, що ключовими аспектами побудови в Україні «повноцінної» змішаної республіки повинно стати запровадження класичного парламентського способу формування уряду та побудова реального дуалізму виконавчої влади.

Оптимальний засіб зменшення впливу деструктивних партійних чинників на урядову організацію і діяльність вбачається в запровадженні сприйнятої в багатьох змішаних республіках моделі формування уряду за визначальної ролі прем'єра. Така модель передбачає обмеження участі парламенту у відповідній процедурі схвалення кандидатури прем'єра, а не, як у більшості парламентарних форм правління, усього складу уряду [1, с. 102]. У подальшому, однак, уряд повинен пройти парламентську інвеституру. Недотримання останньої умови нівелює парламентський спосіб формування уряду. Після свого призначення Прем'єр-міністр України повинен мати право сам формувати склад Уряду, керуючись насамперед фаховим, а не партійним критерієм. Склад Уряду, підібраний і запропонований Прем'єр-міністром України, повинен призначатися указом Президента України. Хоча Кабінет Міністрів України – орган колегіальний, визначальна роль Прем'єра у його формуванні є гарантією організованого й узгодженого прийняття урядових рішень. Визначаючи склад Кабінету Міністрів України, Прем'єр-міністр України тим самим забезпечуватиме певну узгодженість поведінки його членів: міністри входитимуть в Уряд за запрошенням Прем'єр-міністра України і добре пам'ятатимуть це. Водночас, для забезпечення належного урахування інтересів коаліційної парламентської більшості у процедурі формування Уряду, після затвердження складу Кабінету Міністрів України відповідним указом Президента України, Уряд повинен пройти

парламентську інвеституру – отримати схвалення Верховною Радою України Програми його діяльності, що, водночас, буде схваленням і складу Кабінету Міністрів України. Уряд, який отримає вотум довіри в Парламенті, вважатиметься таким, що приступив до виконання своїх повноважень. Таким чином, конституційно визначений порядок утворення Уряду не повинен залишати найменших сумнівів щодо моменту набуття Кабінетом Міністрів України повноважності – хоча Президент України повинен видати указ про призначення складу Кабінету Міністрів України до отримання Урядом вотуму довіри, Уряд вважатиметься повноважним із моменту схвалення Парламентом Програми його діяльності.

Дуалізм виконавчої влади є конститутивною й неповторюваною у класичних республіканських формах правління рисою змішаної республіки, яка засвідчує факт «включеності» президента в систему органів виконавчої влади у якості її активного суб'єкта [2, с. 23].

До поновлення чинності конституційних змін і доповнень від 8 грудня 2004 р. право Президента України на власний розсуд припиняти повноваження членів Кабінету Міністрів України, невмотивоване право скасовувати урядові акти перетворювали Президента України на реального главу виконавчої влади, а Прем'єр-міністра України – на адміністративного прем'єра і зводили нанівець будь-яку форму дуалізму виконавчої влади. Окрім іншого, наявність у Президента України необмеженого права дискреційно припиняти повноваження членів Уряду унеможлиблювала досягнення мети контрасигнації (скріплення підписом) актів Президента з боку Прем'єра, перетворюючи контрасигнатуру на юридичну формальність.

Водночас, особливістю запровадженого реформою 2004 р. компетенційного дуалізму у виконавчій сфері стало те, що здійснення ключових повноважень Президента України вимагає досягнення інституційного компромісу: Глава держави може ефективно діяти лише за умови підтримки Уряду, точніше Прем'єра, але не навпаки – Уряд у своїх діях не потребує принципово підтримки з боку Глави держави. Прем'єр-міністр України, як і Кабінет Міністрів України загалом, у функціональному відношенні стали фактично незалежні від Президента

України: принцип відповідальності Уряду перед Главою держави в Конституції України залишився проголошений (ст. 113 Конституції України), але механізм цієї відповідальності не встановлений. На поточний момент єдиним органом, якому фактично підпорядковується Кабінет Міністрів України і який може ухвалити рішення щодо дострокового припинення повноважень Уряду, є Верховна Рада України. Навряд чи можна вважати елементом механізму конституційно-правової відповідальності Уряду перед Главою держави передбачене п. 15 част. 1 ст. 106 Конституції України право Президента України зупиняти дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності Конституції України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності. Право глави держави ініціювати спеціалізований конституційний нормоконтроль щодо урядових актів похідне від «зв'язаної ініціативи» органу конституційної юрисдикції і є ustalеним елементом конституційно-правового статусу президента без огляду на тип форми правління.

У «постпомаранчевий» період, в умовах високого конфліктного потенціалу владарюючих політичних сил, який особливо виразно простежувався в ситуації «співіснування», наслідком невдалої дуалістичної конструкції виконавчої влади стала функціональна недостатність інституту президента. Глава держави виявлявся позбавленим необхідних інструментів для реалізації свого конституційного статусу гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав та свобод людини і громадянина, здійснення повноважень щодо керівництва зовнішньополітичною діяльністю держави, представництва держави в міжнародних відносинах, ведення переговорів та укладення міжнародних договорів України тощо через систему органів виконавчої влади. У ситуації «співіснування» дуалізм відповідних повноважень Глави держави й Уряду у виконавчій сфері фактично перетворювався на конфлікт повноважень.

Таким чином, ключовим завданням конституційного реформування є нормативне визначення механізму взаємодії Президента України та Кабінету Міністрів України у сфері реалізації їх співпадаючих

повноважень, з тим, щоб мінімізувати можливість конфліктних відносин між цими суб'єктами. Вбачається, що конкретним напрямом перегляду існуючої в Україні моделі дуалізму виконавчої влади повинна стати, зокрема, вимога прийняття урядових актів, що стосуються повноважень Президента України, передбачених ст. 102 Конституції України та п. п. 1, 3, 17 ст. 106 Конституції України, на засіданнях Кабінету Міністрів України під головуванням Президента України. Згадані акти повинні скріплюватися підписами Президента України, Прем'єр-міністра України і профільного міністра. Така умова введення в дію відповідних урядових актів має принципове значення в механізмі реалізації конституційно-правового статусу Президента України як гаранта державного суверенітету, національної безпеки і територіальної цілісності України, прав та свобод людини і громадянина, керівника зовнішньополітичної діяльності держави.

Водночас, про що було сказано, дуалізм виконавчої влади не допускає наділення Президента України правом скасовувати акти Кабінету Міністрів України. Також слід вилучити з компетенції Президента України повноваження скасовувати акти Ради міністрів Автономної Республіки Крим та голів місцевих державних адміністрацій, оскільки таке втручання може спричинити функціональну дезорганізацію очолюваної Урядом системи органів виконавчої влади.

В умовах дуалістичної конструкції виконавчої влади Президент України повинен володіти ефективними інструментами впливу на організацію та діяльність Кабінету Міністрів України. Вбачається, одним із таких інструментів повинна бути конституційно-правова відповідальність Уряду перед Главою держави. Однак право Президента України припиняти повноваження Прем'єр-міністра України слід обмежити конституційною умовою наявності згоди останнього йти у відставку, вираженій у формі відповідної добровільної заяви Главі держави. Ще однією нормативною гарантією дуалізму виконавчої влади повинен стати інститут контрасигнатури у його класичній для змішаних республік формі, відповідно до якої Прем'єр-міністр України буде не зобов'язаний, а володітиме правом контрасигнації відповідних актів Президента України. Врешті-решт, запропоновані конституційно-правові

корективи можуть внести якісно новий зміст у вітчизняну модель дуалізму виконавчої влади. Своєю чергою, дуалізм виконавчої влади уможливить оптимальне дистанціювання Президента України від системи органів виконавчої влади і його функціональну та мотиваційну орієнтацію на виконання ролі глави держави, а не глави виконавчої влади.

---

1. Сарторі Джованні. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів. – К.: АртЕк, 2001. – 224 с.

2. Шаповал В. Президент у механізмі здійснення державної влади / В. Шаповал. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень. – 1995. – 30 с.

ПРОФЕСІЙНА УСТАЛЕНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА ОВС

Маськовіта М.М.

*аспірант кафедри теорії та історії держави і права
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Швидке зростання професійної майстерності забезпечується не тільки наявністю професійних здібностей, але й професійною усталеністю діяльності ОВС, що виступає однією з важливих її характеристик.

Саме професійна усталеність дозволяє курсантам і недавнім випускникам навчальних закладів МВС швидко адаптуватися в умовах практичної служби, приймати оптимальні рішення в складних ситуаціях, зберігати витримку і самовладання. Однак до теперішнього часу проблема впливу професійної усталеності працівника ОВС на досягнення ним певного рівня професійної майстерності не вивчена, також не вивчений вплив такого роду усталеності на розвиток спеціальних здібностей майбутніх співробітників ОВС, а саме ці здібності сприяють більш успішному оволодінню таємницями фахової підготовки та спеціальними знаннями, що, своєю чергою, впливає на ріст професійної майстерності.

Під професійною усталеністю співробітника органів внутрішніх справ ми розуміємо синтез властивостей і якостей його особистості, що